

mocné skupiny bezpochyby řadit, jsou příznačná kritéria distribuce zdrojů, která jsou těžko slučitelná s principy trhu. Tato okolnost dává svépomocným skupinám důležitou kompenzační funkci, současně však limituje jejich možnosti. Snaha svépomocné skupiny zajistit v tržních podmínkách věcná východiska své činnosti může vést ke ztrátě jejího pospolitostního charakteru, a tedy ke ztrátě vlastního smyslu.

Specifickou úlohu může sehrát svépomoc ve společnosti nevybavené příliš značným potenciálem tolerance. Dokladem toho je konstatování intolerance naší společnosti vůči alkoholikům i vůči abstinentům. V takto definované situaci je svépomocný klub abstinentů jediným útočištěm bývalých alkoholiků, odhodlaných skoncovat se svou drogou. Československého alkoholika nečeká příliš snadný život ani ve svépomocné skupině. Z komparace povahy našich a zahraničních abstinentů klubů vyplývá, že pro naše svépomocné skupiny je charakteristická spíše atmosféra „zpo- vědi“, zatímco u zahraničních svépomocných skupin je častější spíše empatie, snaha o morální podporu druhého a tak podobně.

Jaká je perspektiva svépomoci v Československu? Svépomoc má u nás jistou tradici. Bůtora však upozorňuje na vžitou nedůvěru vůči skupinové angažovanosti mimo privátní sféru a na návyk naší populace delegovat odpovědnost za vlastní osud na paternalistické státní instituce. Případný pohyb fenoménu svépomoci by se tedy mohl stát pozoruhodným indikátorem vývoje participativního potenciálu naší společnosti.

Libor Mustl

Andrew Dobson: *Green Political Thought*, London, Harper Collins 1990, (2. vydání 1991) 224 stran.

Civilizovaná společnost unavená svou tisíce let trvajícím existencí rozhodla se zřejmě spáchat sebevraždu. Eufemisticky nazýváme toto její osudové směřování ekologickými problémy. Výraznější pozornost je jim věnována přibližně od začátku 70. let. Není to pozornost natolik systematická a soustředěná, aby mohla výrazněji oživit naděje na přežití. Chvilková pozornost vůči problémům přírody (a tedy i společnosti) je opakovaně zatlačována do pozadí mnohem důležitějšími událostmi a mnohem palčivějšími problémy. Je s podivem, co všechno se může jevit palčivější než otázka přežití.

Kniha A. Dobsona je svědectvím o zhruba dvacetiletém živoření ekologických hnutí na samém pokraji politické scény, o jejich programech na vytvoření udržitelné společnosti, které tak často tápou mezi naivitou a utopii, o dilematech těch, kdo by rádi pomohli společnosti, která se jim v lepším případě vysmívá. Autor popisuje spektrum ekologických iniciativ rozmístěných na škále mezi světlezeleným environmentalismem a sytě zelenými ekologickými radikály. Postihuje nápadný kontrast mezi ujasněností kritické diagnózy stavu přírody a rozpaky ohledně kroků, jež je třeba podniknout pro její léčení. „Udržitelná společnost“ je heslo stejně tak lákavé jako mlhavé. Její nastolení by předpokládalo změny natolik radikální, že k jejich prosazení nevystačí prostředky liberální politiky či rutinní osvětová činnost. Výzva k přežití adresovaná všem dává možnost spolehnout se na zodpovědnost těch druhých. Model udržitelné společnosti zřetelně inspirovaný některými rysy uspořádání přírody skrývá v sobě řadu dilemat, která sama z přírodního uspořádání neplynou. Zelení narážejí ve svých úvahách opakovaně na problémy, jež doprovázejí moderní společnost od samého jejího zrodu: jak sloučit uspokojivou stabilitu se schopností vitálních inovací, jak propojit decentralizaci s koordinovaností, jak přesvědčit lidi, aby se chovali určitým způsobem při současném garantování naprosté svobody při volbě vlastního jednání? Stále znovu se dospívá k základní formulaci liberalismu o svobodě a právu, které neohrožují práva a svobody druhého, aby se stále znovu zjišťovalo, že tento základní postulát nejsvobodomyslnější civilizace nebyl nikdy aplikován na přírodu.

Zelená perspektiva odhaluje kontraproduktivnost dělení politické scény na pravou a levou část. Idoly ekonomického růstu, výrobní expanze, materialistického způsobu života, dobytelský vztah k prostředí, to vše jsou hodnoty vyzývané megalomany zprava i zleva. Pravice i levice legitimuje své politické zájmy stejným falešným příslibem možností údajně neomezeného růstu, který se má uskutečnit v prokazatelně omezeném prostředí. V polemice s touto absurdní strategií „urychlení neznámo kam“ formulují Zelení řadu zcela zásadních výhrad a kategorických upozornění. Udržitelnou společnost nelze přivodit pouze technologickým vylepšováním kořistnického přístupu k přírodě. Růst rizika kolapsu prostředí má stejně exponenciální charakter jako samotné tempo industriálního růstu. Globální charakter ekologické krize se promítá i do nutnosti jejího globálního řešení. Jinak hrozí nebezpečí, že řešení jednoho ekologického problému přinese zhoršení problémů ostatních.

Kritika Zelených odhaluje též mnohé iluze živěné dnešní neoliberalní módou. Prosperita jako základ legitimacy je dlouhodobě stěží udržitelná. Již tříprocentní ekonomický růst vyžaduje zdvojnásobovat míru výroby i konzumu vždy po 25 letech. Rozšířit špičkovou úroveň konzumu na celý svět by vyžadovalo znásobit stotřicetkrát průmyslovou výrobu z roku 1979, tedy tolikrát umocnit stav, který sám o sobě je již neudržitelný. Heslo prosperity je vůči podobným argumentům naprosto imunní, nejsou zajímavé a na trhu superiluzí po nich není ani ta nejmenší poptávka. Tato situace staví Zelené před rozhodování, zda lze společnost zabránit v sebevraždě způsobem, který sama společnost považuje za nelegitimní. Způsob legitimní — parlamentní cesta — stále znovu odhaluje svoji bezvýchodnost. Je zatížena nutností spřádat kompromisy tak dlouho, až barvy koaličních partnerů zcela překryjí původní zelený podklad. Deziluze z politikaření à la 19. století ubíjejí elán, který byl původně orientován na přežití ve století dvacátém prvním. Již vstup na pouhý okraj velké politiky Zelený potvrzuje, že případný volební úspěch není vítězstvím, nýbrž pouze předběžnou podmínkou k podniknutí zcela nerovného boje s mocenskými skupinami a s mocnými úředníky, kteří nemají snahu o záchranu planety v popisu práce. Boj za přežití planety se může podle všech pravidel parlamentní demokracie lehce změnit v boj o politické přežití Zelených.

Rozčarování ze skutečné podoby politického klání vede zejména tmavší odstíny Zelených k úvahám o možnostech prosazení pudu sebezáchovy mimoparlamentní cestou. Na vědomí a jednání lidí, jehož změna není záležitostí vládních dekretů, lze působit různě a menší šoky mohou pacienty prospět: "If it's brown wash it down. If it's yellow let it mellow". Partyzánská válka o lidské prohlédnutí, které snad jediná může opět oživit systematicky umrtvovaný pud sebezáchovy, bude dlouhá a času není nazbyt. Čas, to už nejsou jenom peníze, je to vzácný zdroj v boji proti těm, kdo jsou placeni za dávkování ekologické krize a pověření správou této katastrofy. Bude třeba obrátit se postupně na všechny, kdo jsou ještě ochotni přestat tisknout nosy na skla výstavních skříní. Svět, který ještě máme k dispozici, je konečný a vše ostatní je třeba této banalitě podřídit. Tato myšlenka je mottem Dobsonova přehledu ekologické literatury posledního čtvrtstoletí. Bude opravdu poslední?

Jan Keller

Kurt Hübner: Die Wahrheit des Mythos. C. H. Beck, München 1985. 456 stran.

Le livre de Karl Hübner, *La vérité du mythe*, est un ouvrage important aussi bien pour le philosophe que pour le sociologue et il trouvera sans doute son écho dans tout le travail ultérieur consacré à l'analyse de l'héritage mythique dans la pensée européenne. C'est en effet cet héritage que Hübner nous propose de reconsidérer, en dépit de profondes et volumineuses analyses historiques des mythes, ses successeurs idéologiques et en dépit de ses analyses pénétrantes de différentes écoles mythologiques, tout cela n'étant dans son livre destiné qu'à étoffer cette récon-